

УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ
КАФЕДРА ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ З ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГІЇ
ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

ЗАТВЕРДЖУЮ:
Завідувач кафедри  Н.Н. Волкова
“ 6 ”  2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
**«Філософія науки і методи наукових
досліджень»**

для спеціальності
015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)»
рівень вищої освіти третій (освітньо-науковий)

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 14 від 16.06.2020 р.

м. Дніпро
2020

Робоча програма навчальної дисципліни «Філософія науки і методи наукових досліджень» для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» / В.Є. Білогур. – Д.: Університет імені Альфреда Нобеля, 2020. – 25 с.

Розробник: В.Є. Білогур, д.філос.н., проф.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи
Протокол від 16.06.2020 р. № 14

ЗМІСТ

1. Програма навчальної дисципліни	3
2. Заплановані результати навчання. Матриця формування і оцінювання компетентностей здобувачів вищої освіти з дисципліни	5
3. Орієнтовний перелік питань підсумкового контролю	9
4. Порядок оцінювання результатів навчання	10
5. Рекомендована література (основна, допоміжна)	16
6. Інформаційні ресурси в Інтернеті	16

Дисципліна «Філософія науки і методи наукових досліджень» належить до переліку обов'язкових навчальних дисциплін при підготовці докторів філософії PhD Університету ім. Альфреда Нобеля. Вона спрямована на формування загальнометодологічної культури аспіранта і забезпечує розвиток критичного рефлексивного мислення. Аналізуються філософські засади сучасного наукового знання, наукової раціональності, наукової картини світу; раціональні та неklasичні форми природничих і соціогуманітарних моделей сучасного наукового дискурсу. Особлива увага приділяється розкриттю міждисциплінарних взаємодій характерних для сучасної науки і філософії.

Програма курсу дозволяє глибше зрозуміти сутність наукового методу в трьох аспектах: як знання про способи пізнання, як інструмент пізнання і як знаряддя верифікації наукового знання. Це дає можливість аспіранту осмислити сутність і особливості застосування наукового методу в дослідницькій роботі, ставити і вирішувати дослідницькі завдання в конкретній галузі науки на сучасному рівні.

Метою освоєння дисципліни «Філософія науки і методи наукових досліджень» є: забезпечити загальну теоретичну й практичну підготовку аспірантів з питань актуальних проблем генезису наукової методології і її історії, формування парадигми наукового мислення, осягнення основних напрямків розвитку філософії науки, її становлення в рамках світової та вітчизняної філософської думки, тенденціями сучасних наукових парадигм, вивчення і освоєння ними методології і навичок науково-дослідницької роботи, а також формування у аспірантів моральних цінностей наукової діяльності через засвоєння її нормативних засад, розвиток і саморозвиток професійної етичної культури на рефлексивній основі.

При вивченні дисципліни вирішуються такі основні завдання:

- опанувати концептуальними та методологічними знаннями найбільш значущих напрямків методології науки;
- формування філософсько-методологічної культури з метою виконання дослідницьких завдань;
- удосконалення наявних дослідницьких якостей, розвиток здатності до самостійної наукової роботи;
- розвиток уміння творчо застосовувати наукознавчі і методологічні знання в професійній діяльності;
- критичне осмислення подій і явищ наукового життя, використання філософської рефлексії для формування власної світоглядної парадигми;
- використання наукової методології в оформленні матеріалів дисертаційного дослідження;
- визначення особливостей науки та її взаємозв'язок з іншими способами пізнавальної діяльності;
- розкриття соціальної значущості дотримання науковцем етики у дослідницькій діяльності;
- ознайомлення здобувача з принципами, нормами і правилами поведінки дослідника в різних сферах його діяльності;

- розвиток у аспірантів умінь опрацьовувати різні інформаційні джерела відповідно до норм наукової етики;
- формування моральних цінностей, академічної доброчесності здобувачів вищої освіти.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є наука як когнітивний на соціокультурний феномен, основні методологічні програми сучасності.

1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

НАУКОВЕ ПІЗНАННЯ ТА ЙОГО ФІЛОСОФСЬКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

ТЕМА 1. Методологічна функція філософії

Філософія як теоретично обґрунтована система світоглядних знань. Специфіка філософського знання. Його основні компоненти: онтологія, гносеологія, аксіологія, методологія. Філософія і наука. Метод і методологія в науці. Розвиток поняття наукової методології в другій половині ХХ ст. Форми наукового знання. Рівні сучасної наукової методології: спеціально науковий, регіональний, загальнонауковий, філософський. Методологічна функція філософії в науці та її соціальна роль.

ТЕМА 2. Школи і напрямки сучасної методології

Методологія науки як філософська дисципліна. Розвиток уявлень про наукову методологію в європейській філософській думці. Сократ, Платон і Аристотель про наукові методи. Науковий метод Евкліда. Філософія Нового часу про науковий метод: Ф. Бекон, Р. Декарт, Г. Лейбніц. Трансцендентальний метод І. Канта. Філософсько-спекулятивна методологія Г.Фіхте та Г. Гегеля. Розвиток методології науки в позитивізмі: Мілль, Конт, Мах, Шлік, Карнап. Кун і Лакатос про парадигму. Методологічний анархізм П. Фейєрабенда. Еволюційна епістемологія як інноваційний напрямок в сучасній методології.

ТЕМА 3. Особливості наукового пізнання. Емпіричне та теоретичне пізнання в науці

Чуттєве і розумове пізнання людини, їх основні форми та взаємодія. Емпіричний та теоретичний рівні наукового дослідження. Основні методи емпіричного пізнання: спостереження та описування його результатів, порівняння, вимірювання, експеримент та його види. Методи теоретичного дослідження: загально логічні методи пізнання, ідеалізація та утворення теоретичного світу науки, історичний та логічний методи, ідеальне (логічне) моделювання, сходження від абстрактного до конкретного. Основні елементи структури теорії. Структурні компоненти теоретичного пізнання: проблема, гіпотеза, теорія, закон. Закон як ключовий елемент наукової теорії. Проблема

матеріалізації теорії. Умови матеріалізації теорії. Тенденція теоретизації сучасної науки. Теорія та метатеорія. Поняття метаінформації.

ТЕМА 4. Епістемологічні моделі сучасного наукового дискурсу

Наука як форма знання та епістемологічний дискурс. Епістемологічні наслідки міждисциплінарної революції у науці.

Специфіка соціо-гуманітарного наукового дискурсу. Номологічна і ідеографічна епістемології в соціально-гуманітарних науках. Антисцієнтизм і критика лінійного пояснення у дискурсивному і нарратологічному підходах.

Герменевтика і феноменологія як філософські засади становлення соціально-гуманітарних методологій. Структуралізм як дослідницька програма. Особливості соціологічного повороту у філософії науки: аналіз реальної практики науки, роль експериментальної діяльності в сучасній науці. Соціологічний підхід до науки як форма натуралізму у філософії науки.

ТЕМА 5. Наукове дослідження і інновації.

Філософський вимір інновації. Інновація як мислення і як діяльність. Соціальна і когнітивна інституціалізація інновацій. Особливості прояву інноваційних практик.

Філософські засади розгляду фундаментальних проблем інноваційної складності в контексті новітніх досягнень теорій складних систем, зокрема джерел та факторів виникнення інноваційної складності, особливостей її динамічного росту та циклічної еволюції, способів проходження криз і нестійкостей в ході еволюції.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ФІЛОСОФІЇ НАУКИ

ТЕМА 6. Філософія глобальних проблем сучасності та концепція сталого розвитку

Суть і зміст глобальних проблем, їх класифікація. Проблема людини як фокус усіх глобальних проблем. Римський клуб та його роль у формуванні глобалістики як специфічної галузі наукових досліджень. Формування концепції сталого розвитку суспільства. Вчення В. І. Вернадського про ноосферу як фундамент ноосферної стратегії сталого розвитку. Роль науки у вивченні та розв'язанні глобальних проблем.

ТЕМА 7. Гіпотетико-дедуктивний шлях пізнання

Індуктивна модель обґрунтування науки. Гіпотетико-дедуктивний метод міркувань. Гіпотетико-дедуктивний метод в філософії. Логічна структура гіпотетико-дедуктивних систем. Метод математичної гіпотези і його застосування в науці. Гіпотетико-дедуктивна модель науки.

ТЕМА 8. Абдукція і пошук пояснювальних гіпотез

Абдукція як альтернатива гіпотетико-дедуктивного методу. Абдуктивні міркування і їх особливості. Можливі способи застосування абдуктивних міркувань. Критика і подальший розвиток принципів абдукції. Нові підходи до аналізу ролі абдукції в науковому пошуку.

ТЕМА 9. Філософські методи в сфері підготовки наукового дослідження Функції філософії, реалізовані в процесі соціального пізнання: інтеграційна, критична, онтологічна, гносеологічна, методологічна, пізнавально-прогнозуюче. Філософське розуміння специфіки соціального пізнання. Філософія і приватні науки. Діалектика і метафізика як філософсько-методологічні основи підготовки наукового дослідження. Основні форми діалектики. Методологічна роль елементів діалектики. Принцип історизму. Принцип аналізу діалектичних протиріч. Межі дії діалектичного методу.

ТЕМА 10. Проблеми та перспективи філософії науки в українській освіті

Проблеми та перспективи філософії науки в українській освіті в контексті її співвідношення з наукознавством: проблема вивчення «прошарку» знань і методологічних уявлень, проміжного між науковою картиною світу і філософсько-світоглядними ідеями.

ТЕМА 11. Етики науки

Етика як філософська теорія моралі. Загальна етика та утворення галузей професійної етики. Мораль та етичні норми діяльності в науці. Причини формування етики науки. Ставлення вченого до пошуку істини і природа наукових помилок. Плагіат, компіляція і шахрайство в науці. Особисті інтереси науковця, корпоративні та суспільні інтереси. Соціальна відповідальність вченого. Учитель і учень в науці. Наукова школа. Морально-етичні проблеми авторства та співавторства в науці. Патріотична позиція вченого.

2. ПЕРЕЛІК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВІДПОВІДНО ДО НОРМАТИВНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ФІЛОСОФІЯ НАУКИ І МЕТОДИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»

2. ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Шифр	Результати навчання
	Знання
РН 1	РН 1. Демонструвати сучасні передові концептуальні та методологічні знання в галузі науково-дослідницької та/або професійної діяльності і на межі предметних галузей знань
РН 2	РН 2.1. Усвідомлювати й здійснювати критичний аналіз методологічних засад філософії освіти, закономірностей та загальних тенденцій розвитку професійної освіти

	PH 2.2. Піддавати критичній оцінці отриману інформацію, застосовуючи закони логіки, раціональні маркування та правила конструктивної критики; аргументувати власні погляди, відрізняти факти від припущень, формувати обґрунтовані оціночні судження
PH 5	PH 5.1. Здійснювати критичний аналіз, узагальнювати результати наукових досліджень, формулювати та обґрунтовувати висновки і пропозиції щодо гуманітаризації та технологізації освітнього процесу у закладі вищої освіти PH 5.2. Аналізувати, систематизувати наукову та навчально-методичну інформацію; приймати нестандартні рішення типових задач і нестандартних завдань на основі проведення фундаментальних і прикладних завдань
	Уміння
PH 12	Використовувати облікову інформацію з українських і зарубіжних архівів, бібліотечних каталогів, найновіші ІКТ-ресурси, наукометричні платформи (наприклад, Scopus, Web of Science), щоб локалізувати джерела і літературу, корисні для власного наукового дослідження
	Комунікація
PH 14	Критично мислити, застосовувати методи аналізу і синтезу, інтерпретувати, узагальнювати результати науково-дослідницької діяльності.
PH 15	Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, доносити зрозуміло і недвозначно професійні знання, обґрунтовуючи й узагальнюючи інформацію для фахівців та широкого загалу.
PH 18	Демонструвати лідерські якості, навички міжособистісної взаємодії, вміння працювати в команді дослідників, дотримуючись принципів наукової етики.
	Автономність і відповідальність
PH 23	Проектувати й реалізовувати індивідуальну наукову траєкторію, застосовувати принципи наукової самоорганізації, власного дослідницького стилю.

**МАТРИЦЯ
ФОРМУВАННЯ І ОЦІНЮВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ З ДИСЦИПЛІНИ «ФІЛОСОФІЯ
НАУКИ І МЕТОДИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ» З УРАХУВАННЯМ ФОРМ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Тема	Компетентності, які формуються (шифр відповідно до освітньої програми)	Програмні результати навчання (шифр відповідно до освітньої програми)	Результати навчання з дисципліни	Методи, технології викладання та навчання	Методи контролю
1. Методологічна функція філософії	КЗ-1, КС-1	РН 2, РН 5, РН 1.	РН 2.1, РН 2.2, РН 5.1, РН 5.2, РН 1	Студентоцентроване, контекстне, проблемно-орієнтоване навчання	Участь у дискусії, опитування, тестування
2. Школи і напрямки сучасної методології	КЗ-1	РН 2, РН 5	РН 2.1, РН 2.2, РН 5.1, РН 5.2	Студентоцентроване, контекстне, проблемно-орієнтоване навчання	Участь у дискусії, опитування, тестування
3. Особливості наукового пізнання. Емпіричне та теоретичне пізнання в науці	КЗ-1, КС-11	РН 2.1, РН 2.2, РН 5, РН 5, РН 14	РН 2.1, РН 2.2, РН 5.1, РН 5.2, РН 14	Студентоцентроване, контекстне, проблемно-орієнтоване навчання	Участь у дискусії, фронтальне опитування
4. Епістемологічні моделі сучасного наукового дискурсу	КЗ-9, КС-1, КС-12	РН 18, РН 1, РН 12, РН 14, РН 15	РН 18, РН 1, РН 12, РН 14, РН 15	Лекція-роздум, дебати	Захист індивідуальних проектів, рефератів
5. Наукове дослідження і інновації.	КЗ-1, КС-12	РН 2, РН 5, РН 12, РН 14, РН 15	РН 2.1, РН 2.2, РН 5, РН 12, РН 14, РН 15	Лекція - диспут	Участь у диспуті, модульна контрольна робота
6. Філософія глобальних проблем сучасності та концепція сталого	КЗ-6, КС-11	РН 23, РН 5, РН 14	РН 23, РН 5.1, РН 5.2, РН 14	Проблемна лекція, семінар-діалог, вирішення проблемних ситуацій, робота в мікрогрупах, презентації, пошук в Інтернет, ділові ігри	Участь у дискусії, оцінювання презентації

розвитку					
7. Гіпотетико-дедуктивний шлях пізнання	КЗ-6, КС-11	РН 23, РН 5, РН 14	РН 23, РН 5.1, РН 5.2, РН 14	Лекція-роздум, дебати	Письмове опитування
8. Абдукція і пошук пояснювальних гіпотез	КС-1, КС-12	РН 1, РН 12, РН 14, РН 15	РН 1, РН 12, РН 14, РН 15	Лекція-роздум, дебати	Усне та письмове опитування, перевірка кросвордів
9. Філософські методи в сфері підготовки наукового дослідження	КС-11, КС-12	РН 1, РН 5, РН 12, РН 14, РН 15	РН 1, РН 12, РН 14, РН 15	Проблемні й оглядові лекції, дискусія за матеріалами лекції та вивчених літературних джерел, семінар-діалог	Участь в дискусії (семінарі, диспуті, мозковому штурмі тощо), есе
10. Проблеми та перспективи філософії науки в українській освіті	КЗ-6, КС-11	РН 23, РН 5, РН 12, РН 14, РН 15	РН 23, РН 5.1, РН 5.2, РН 12, РН 14, РН 15	Проблемна лекція, семінар-діалог, вирішення проблемних ситуацій, робота в мікрогрупах, презентації, пошук в Інтернет, ділові ігри	Участь у дискусії, оцінювання презентації
11. Етики науки	КЗ-9	РН 18,	РН 18	Лекція-роздум, діалог, дебати	Поточний модульний контроль

4. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Контроль знань аспірантів здійснюється у вигляді їх участі у семінарських заняттях, перевірки індивідуальної письмової роботи (реферату), складення філософського кросворду на вказану тематику та відповіді на іспиті.

Реферат є письмовою філософсько-методологічною роботою, яка виконується аспірантом в процесі навчання. Реферат обов'язково рецензується, і без позитивної рецензії аспірант до складання іспиту не допускається.

Реферат повинен бути самостійною роботою, який показує здатність автора розбиратися у філософських питаннях, аналізувати матеріал, упорядковувати та репрезентувати його у вигляді цілісної концепції. Посилання на думку інших авторів, цитати, повинні мати підтвердження у загальноприйнятому вигляді. Пряме запозичення недопустимим. Тему реферату аспірант обирає собі самостійно, потім погоджує її з науковим керівником. Тема реферату повинна висвітлювати найважливіші філософсько-методологічні проблеми, пов'язані зі спеціалізацією. Реферат повинен мати: план, вступ, викладання змісту теми, висновок, список використаної літератури при написанні та підготовці реферату. План включає всі структурні елементи реферату, із зазначенням сторінок. Основний зміст реферату розподіляється на розділи чи параграфи. Заголовки розділів вказуються у тексті. Вступ є найважливішим змістовним елементом реферату. У вступі повинні знайти відображення такі елементи: обґрунтування вибору теми, її актуальність та важливість, визначення її місця в існуючій філософській проблематиці, оцінка ступеню і характеру розроблювання теми, зміст філософської проблематики, формулювання мети і завдань філософського дослідження, висвітлений взаємозв'язок теми зі спеціалізацією автора. Основний зміст повинен бути самостійним дослідженням за проблемою, яка позначена в назві реферату, узагальнення існуючої філософської літератури, або методологічну розробку філософської проблеми, що вказує на її застосування у сфері наукових інтересів автора реферату. У висновку надається короткий підсумок того, що викладено в основній частині реферату. Висновки повинні бути зроблені на основі самостійного аналізу, або на основі практичного застосування викладеного в рефераті матеріалу для розробки власної проблематики наукового дослідження. Автор повинен вказати на ту частину реферату, яка визначає його власний внесок. Список використаної літератури повинен вказувати на опрацьовані автором першоджерела та наукові праці, які мають безпосередній зв'язок з темою реферату. Список використаної літератури повинен передбачати аналіз праць вітчизняних та зарубіжних дослідників. Реферат повинен відповідати вимогам наукової публікації, бути вчитаним, акуратно оформленим із застосуванням необхідного науково-категоріального інструментарію (вірне цитування вихідних даних публікацій у відповідності з існуючими вимогами, звірені цитати). Якість реферату враховується при оцінюванні знань аспіранта на іспиті.

Орієнтовні теми рефератів

1. Місце філософії науки в структурі філософського знання.
2. Функції філософії науки.
3. Перший позитивізм (О. Конт, Г. Спенсер, Дж. Ст. Мілль) про природу наукового знання.
4. Другий позитивізм - емпіріокритицизм (Е. Мах, Р. Авенаріус та ін.) про специфіку наукового пізнання.
5. Неопозитивізм про мову науки. Принцип верифікації.
6. Епістемологія науки: основні проблеми.
7. Історичні етапи розвитку філософії науки.
8. Проблеми науки в концепції М. Полані.
9. Місце філософії соціальної роботи в системі філософії науки.
10. Натурфілософські концепції перших філософів.
11. Співвідношення філософії, ідеології і політики.
12. Проблема людини в екзистенціальній філософії
13. Сучасна наукова картина світу.
14. Мозок і свідомість.
15. Проблема гносеологічного образу в сучасній теорії пізнання.
16. Пізнання як вид духовної діяльності.
17. Проблема критеріїв істини в сучасній філософії.
18. Категорії «можливість» і «дійсність» в історії філософії.
19. Цінності людини і людина як цінність.
20. Феномен людської особистості та проблема її онтологічного статусу.

Орієнтовний перелік питань підсумкового контролю

1. Філософія як теоретично обґрунтована система світоглядних знань.
2. Світогляд та його роль у житті людини і суспільстві.
3. Специфіка філософського знання.
4. Основні компоненти філософського знання: онтологія, гносеологія, аксіологія, методологія.
5. Філософія і наука.
6. Метод і методологія в науці.
7. Розвиток поняття наукової методології в другій половині ХХ ст.
8. Форми наукового знання.
9. Рівні сучасної наукової методології.
10. Специфіка сучасних загальнонаукових засобів пізнання.
11. Методологічна функція філософії в науці та її соціальна роль.
12. Специфіка наукового пізнання.
13. Наука як особлива форма суспільної свідомості.
14. Змістовне поле епістемології науки
15. Роль науки у розвитку продуктивних сил суспільства
16. Наука в системі духовної культури людства, її соціальні функції.
17. Наука й освіта.

18. Сцієнтизм та антисцієнтизм.
19. Позитивізм і формування філософії науки.
20. Філософія науки і загальне наукознавство сучасності.
21. Філософія техніки як особлива галузь знання та специфіка її розвитку у ХХ-ХХІ ст.
22. Емпіричний та теоретичний рівні наукового дослідження.
23. Основні методи емпіричного пізнання.
24. Експеримент у науці, його особливості та види.
25. Вимірювання та його роль у науці.
26. Загальнологічні методи пізнання в науці.
27. Метод ідеалізації та утворення теоретичного світу науки.
28. Історичний та логічний методи в науці.
29. Моделювання в науці та його види.
30. Сходження від абстрактного до конкретного, значення цього методу у сучасній науці.
31. Наукова теорія, її види та методологічне значення.
32. Тенденція теоретизації сучасної науки. Теорія та метатеорія.
33. Диференціація та інтеграція як об'єктивні діалектичні протилежності у розвитку науки, їх прояви та роль у різні епохи.
34. Зміни в характері синтезу наукового знання в ХХ ст. Розвиток міждисциплінарних теоретичних інтеграторів.
35. Специфіка науково-інтегративних процесів сучасності.
36. Зростання інтегративної ролі філософського знання.
37. Розвиток загальнонаукового рівня методології.
38. Особливе значення системного підходу в сучасному науковому дослідженні.
39. Роль загальнонаукових форм і засобів пізнання в оптимізації соціальної практики.
40. Сутність науково-технічної революції, її унікальність в історії людства та часова періодизація.
41. Основні напрями науково-технічної революції та особливість її новітнього (технологічного) етапу.
42. Комп'ютерна революція та інформатизація суспільства.
43. Соціокультурне значення персонального комп'ютера.
44. Інформаційна культура особи і суспільства. Проблема інформаційної культури вченого.
45. Соціальні наслідки науково-технічної революції.
46. Науково-технічна революція і природа людини.
47. Тенденції розвитку науки на рубежі ХХ-ХХІ ст.
48. Формування загального наукознавства як результат самопізнання науки.
49. Глобальні проблеми сучасності, їх суть, зміст та класифікація.
50. Римський клуб та його роль у формуванні глобалістики як специфічної галузі наукових досліджень.
51. Становлення концепції сталого розвитку.

52. Вчення В. І. Вернадського про ноосферу як фундамент ноосферної стратегії сталого розвитку. Роль науки у цьому контексті.
53. Ідея Екологічної Конституції Землі як поглиблення концепції сталого розвитку.
54. Роль сучасної науки у формуванні і поглибленні концепцій сталого розвитку та Екологічної Конституції Землі.
55. Наукова ідея, концепція та теорія як форми розвитку знання в науці. Методологічне значення законів науки.
56. Глобальна екологічна криза та об'єктивний зміст екологічного імперативу сучасності
57. Розвиток екологічного знання в XX-XXI ст. Традиційна та соціальна екологія.
58. Екологізація суспільства, її основні напрями.
59. Соціальна роль екологізації науки й освіти.
60. Зародження екологічної етики, її відмінність від класичної моделі цієї галузі філософського знання.
61. Формування екологічної філософії та її методологічні особливості.
62. Роль екологічної філософії в організмі сучасної науки.
63. Зв'язки екологічної філософії з соціальною екологією, екологічною економікою та іншими сучасними науковими дисциплінами.
64. Значення інтегративних процесів сучасної науки для формування екологічної філософії.
65. Співвідношення об'єкта і предмета наукової дисципліни як філософсько-методологічна проблема сучасної науки.
66. Роль проблемного синтезу знань у сучасній науці.
67. Мораль та етичні норми діяльності в науці. Причини формування етики науки
68. Ставлення вченого до пошуку істини і природа наукових помилок.
69. Плагіат, компіляція та шахрайство в науці.
70. Особисті інтереси науковця, корпоративні та суспільні інтереси. Соціальна відповідальність вченого.
71. Учитель і учень в науці. Наукова школа та її роль у розвитку науки.
72. Морально-етичні проблеми авторства та співавторства в науці.
73. Методологічна специфіка інформаційного підходу в науці. Інформатика та перспективи її розвитку.
74. Масштаб особистості вченого як фактор прогресу науки.
75. Значення філософсько-методологічної культури вченого.

Індивідуальні завдання

1. Доведіть необхідність регуляції діяльності науковця при виконанні дослідження.
2. Підберіть декілька відомих афоризмів, які актуалізують проблему етичних вимог до діяльності дослідника, визначте власне розуміння цих висловів.

3. Напишіть твір-есе на одну із запропонованих тем: «Проблема добра і зла як сутнісна основа етики», «Академічна чесність – моральний регулятор поведінки вченого».
4. Проаналізуйте Етичний кодекс українського вченого та запропонуйте деякі положення, яких бракує в існуючому документі.
5. Обґрунтуйте власну позицію щодо необхідності введення певних адміністративних санкцій в університеті щодо порушення дослідниками наукової етики. Якими мають бути ці санкції?

5. ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Підсумкова оцінка з дисципліни виставляється за 100-бальною шкалою згідно «Положення про поточний та підсумковий контроль знань студентів відповідно до Європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС)». Враховується робота протягом передекзаменаційного семестру.

Завданнями поточного модульного контролю знань здобувачів є перевірка та оцінка:

- а) систематичності та активності роботи здобувача на аудиторних заняттях;
- б) виконання завдань, виданих для самостійного опрацювання;
- в) виконання модульних контрольних завдань;
- г) розуміння концептуальних та методологічних знань навчальної дисципліни; вміння здійснювати критичний аналіз, оцінку і синтез нових та комплексних ідей, розв'язувати значущі проблеми у сфері професійної та наукової діяльності; рівень володіння уміннями спілкування з питань, що стосуються сфери наукових та експертних знань.

Результати поточного контролю знань здобувачів вищої освіти входять як складові елементи до загальної (остаточної) оцінки знань здобувачів з певної дисципліни.

Підсумкова оцінка в результаті 100% постійного оцінювання:

Поточний контроль – 60 балів. Аспірант не допускається до іспиту, якщо за результатами роботи протягом семестру отримав *менше 36 балів*. Викладач, який веде семінарські заняття, визначає перелік завдань, що повинні бути виконані аспірантом для допуску до екзамену. У разі їх виконання аспірант допускається до іспиту з оцінкою роботи на семінарських заняттях 36 балів.

Результати іспиту оцінюються в діапазоні від 0 до 40 балів (включно). Екзамен проводиться у вигляді контрольних запитань з тем лекцій та семінарських занять. Якщо аспірант за результатами підсумкового іспиту набрав менше 24 балів, він отримує незадовільну підсумкову оцінку, незалежно від його результатів за іншими складовими. Повторне складання іспиту після оцінки FX оцінюється 24 балами, якщо його складено та 0 балів, якщо не складено.

Критерії оцінки знань здобувачів у написанні філософсько-методологічної роботи (реферату)

Письмова філософсько- методологічна робота (реферат)	Критерії оцінки
13-15	Аспірант в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його презентує, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, може вільно висловлювати власні судження й презентувати власне розуміння питання. Правильно співставляє тему, зміст, форму, мовностильову культуру викладу, творчий характер роботи, новизну і зв'язок з темою дисертаційного дослідження.
10-12	Аспірант в цілому володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його презентує, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Проте, при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки, не завжди може вільно висловлювати власні судження й сформулювати власне розуміння питання. Реферат має тісний зв'язок з темою дисертаційного дослідження.
7-9	Аспірант не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) презентує його під час відповідей, недостатньо розкриває зміст реферату, допускаючи при цьому суттєві неточності, має ускладнення щодо вільного висловлення власних суджень.
1-6	Аспірант частково володіє навчальним матеріалом для написання реферату, не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки, має значні ускладнення щодо вільного висловлення власних суджень.

**Критерії оцінки знань здобувачів під час виконання індивідуального завдання
(філософський кросворд)**

Індивідуальне завдання (філософський кросворд)	Критерії оцінки
9-10	Аспірант творчо поставився до виконання роботи, самостійно здобув і використав, в тому числі за допомогою інформаційних технологій, нові знання та вміння для виконання актуального й професійно спрямованого індивідуального завдання, кількість слів якого складає не менш, ніж 40; враховується якість, оригінальність та нестандартність мислення.
6-8	Аспірант творчо поставився до виконання роботи, самостійно здобув і використав, в тому числі за допомогою інформаційних технологій, нові знання та вміння для виконання актуального й професійно спрямованого індивідуального завдання, кількість слів якого складає не менш, ніж 30; враховується якість, оригінальність та нестандартність мислення
4-7	Аспірант використав лише лекційний матеріал для виконання індивідуального завдання, без відповідного творчого та

	оригінального підходу, кількість слів складає не менш, ніж 20.
1-3	Аспірант використав лише лекційний матеріал для виконання індивідуального завдання, без відповідного творчого та оригінального підходу, кількість слів складає не менш, ніж 10.

Структура есе

Побудова есе – це відповідь на питання або розкриття теми, що засновано на класичній системі доказів.

1. Титульний аркуш (заповнюється за рекомендованим зразком);

Вступ: місія аспіранта (покликання, певна ідея, що несе в собі підставу для подальшого формування гіпотези) щодо розгляду теми есе, його авторське бачення (проникливість, певна гострота, що несе вагомість суб'єктивності підходу до розгляду проблеми в есе) – гіпотеза (припущення, задум, намір, який несе авторську суб'єктивність і приймається за предмет дослідження) або сутність та обґрунтування вибору цієї теми.

Мета та завдання роботи – очікуваний результат роботи в цілому та конкретні результати, які будуть отримуватися в ході розкриття теми. На цьому етапі дуже важливо правильно сформулювати питання, на які ви збираєтеся знайти відповідь у ході свого дослідження. При роботі над вступом можуть допомогти відповіді на наступні питання: «Чи потрібно давати визначення термінам, що пролунали в темі есе?», «Чому тема, яку я розкриваю, є важливою в даний момент?», «Які поняття будуть залучені в мої міркування?», «Чи можу я розділити тему на трохи більше дрібних підтем?» і т. д.

1. Основна частина: теоретичні основи обраної проблеми й виклад основного питання. Ця частина припускає розвиток аргументації й аналізу, а також обґрунтування їх, виходячи з наявних даних, інших аргументів і позицій щодо питання. У цьому полягає основний зміст есе й це являє собою головні труднощі. Тому важливе значення мають підзаголовки, на основі яких здійснюється структурування аргументації; саме тут необхідно обґрунтувати (логічно, використовуючи дані або строгі міркування) пропоновану тезу. Там, де це необхідно, як аналітичний інструмент можна використати графіки, діаграми й таблиці.

Залежно від поставленого питання аналіз проводиться на основі наступних категорій: причина – наслідок, загальне – особливе, форма – зміст, частина – ціле, сталість – мінливість. У процесі побудови есе необхідно пам'ятати, що один параграф повинен містити тільки одне твердження й відповідний доказ, підкріплений графічним або ілюстративним матеріалом. Отже, наповнюючи розділи аргументацією, необхідно в межах параграфа обмежити себе розглядом однієї головної думки. Добре перевірений спосіб побудови есе – використання підзаголовків для позначення в головній частині ключових моментів аргументованого викладення. Сукупність підзаголовків допомагає побачити те, що пропонує зробити студент (чи є добрим його бачення). Ефективне використання підзаголовків – не тільки визначення основних пунктів, які студент бажає висвітлити, це також наявність логічності у висвітленні теми есе.

2. Висновок: узагальнення й аргументовані висновки до теми й т. д.

Підсумовує есе або ще раз вносить пояснення, підкріплює зміст і значення викладеного в основній частині. Методи, що рекомендують для складання висновка: повторення, ілюстрація, цитата. Висновок може містити такий дуже важливий, що доповнює есе, елемент як вказівка на застосування дослідження, на розвиток взаємозв'язків з іншими проблемами.

Структура апарату доказів, необхідних для написання есе

Доказ – це сукупність логічних прийомів обґрунтування істинності якого-небудь судження за допомогою інших, пов'язаних з ним суджень. Воно пов'язане з переконанням, але не тотожно йому: аргументація або доказ повинні спиратися на дані науки й суспільно-історичну практику, переконання ж можуть бути засновані на забобонах, непоінформованості людей у питаннях економіки й політики, видимості доказовості. Інакше кажучи, доказ або аргументація – це міркування, що використовує факти, щирі судження, наукові дані й переконує нас в істинності того, про що мова йде. Структура будь-якого доказу містить у собі три складники: теза, аргументи й висновки або оцінювальні судження.

Теза – це положення (судження), яке потрібно довести.

Аргументи – це категорії, якими користуються при доказі істинності тези.

Висновок – це думка, заснована на аналізі фактів.

Оцінювальні судження – це думки, засновані переважно на наших переконаннях, віруваннях або поглядах, які виражаються в емоційно-експресивній формі.

Відповідь на семінарському (практичному) занятті оцінюється за наступними критеріями:

5 балів – аспірант у повному обсязі опрацював програмний матеріал, основну і додаткову літературу, має глибокі й міцні знання, упевнено оперує набутими знаннями у вирішенні завдань, робить аргументовані висновки, може вільно висловлювати власні судження і переконувати інших, здатний презентувати власне розуміння питання.

2 бали – аспірант володіє навчальним матеріалом, формулює нескладні висновки, може узагальнювати набуті знання і частково застосовувати їх у вирішенні завдань, аргументація на достатньому рівні.

1 бал – аспірант загалом самостійно відтворює програмний матеріал, може дати стисло характеристику питання, але у викладеному матеріалі є істотні прогалини, є певні неточності як у відтворенні матеріалу, так і у висновках, аргументація низька, використання набутих знань у вирішенні завдань на низькому рівні.

Тестовий контроль проводиться за підсумками вивчення розділу дисципліни та дає змогу визначити рівень теоретичних знань з курсу. Аспірант має право підтвердити, або підвищити свій рейтинговий показник, набраний в ході роботи на лекціях, семінарських та заняттях. Тестування проводиться в письмовому вигляді або з використанням комп'ютера. Кількість тестувань відповідає кількості розділів відведених на вивчення цього курсу. Тест вважається складеним, якщо виконано не менше 60% завдань.

Розподіл балів за змістовими модулями, темами та формами діагностики

№	Назва і короткий зміст контрольного заходу	Max балів	Характеристика критеріїв досягнення результатів навчання для отримання максимальної кількості балів
1	Індивідуальне завдання №1 (реферат)	10	Аспірант в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, може вільно висловлювати власні судження й власне розуміння питання. Правильно співставляє тему, зміст, форму, мовностильову культуру викладу, творчий характер роботи, новизну і зв'язок з темою дисертаційного дослідження
2	Модульна контрольна робота №1 (тести)	15	Аспірант в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, глибоко і всебічно відповідає на теоретичні та практичні питання, дотримується регламенту, наданому для цієї роботи.
3.	Участь у дискусіях, дебатах, диспутах, участь в ігрових технологіях під час проведення занять з модулю 1	5	Аспірант активно бере участь у дискусіях, дебатах, диспутах, участь в ігрових технологіях під час проведення занять з модулю 1
4	Індивідуальне завдання №2 (філософський кросворд)	10	Аспірант творчо поставився до виконання роботи, самостійно здобув і використав, в тому числі за допомогою інформаційних технологій, нові знання та вміння для виконання актуального й професійно спрямованого індивідуального завдання, кількість слів якого складає не менш, ніж 40; враховується якість, оригінальність та нестандартність мислення.
5	Модульна контрольна робота №2 (тести)	15	Аспірант в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, глибоко і всебічно відповідає на теоретичні та практичні питання, дотримується регламенту, наданому для цієї роботи.
6	Участь у дискусіях, дебатах, диспутах, участь в ігрових технологіях під час проведення занять з модулю 2	5	Аспірант активно бере участь у дискусіях, дебатах, диспутах, участь в ігрових технологіях під час проведення занять з модулю 2
5.	Підсумковий контроль	40	Аспірант виконав тестові завдання та навіть аргументовані відповіді на питання підсумкового контролю, що відповідають програмі навчальної дисципліни.
Всього		100	-

Усі види робіт здобувачів вищої освіти оцінюються у відповідності до загальних критеріїв.

Загальні критерії оцінювання

Оцінка за національною (чотирибальною) шкалою	Шкала рейтингу Університету імені Альфреда Нобеля	Оцінка за шкалою ЄКТС	Характеристики представленої аспірантом відповіді
5 (відмінно)	90-100	А	Аспірант демонструє концептуальні та методологічні знання з дисципліни; критично оцінює концепції і теорії; демонструє знання різноманітних підходів до вирішення проблеми організації інформаційного пошуку, самостійного відбору і якісної обробки наукової інформації та емпіричних даних; вміє обирати й реалізовувати (з елементами оригінальності й новизни) технології навчання залежно від цілей і завдань, що вирішуються в освітньому процесі, створювати умови конструктивної взаємодії з суб'єктами навчально-виховного процесу; демонструє вміння започатковувати, планувати, реалізовувати та коригувати послідовний процес ґрунтового наукового дослідження з дотриманням належної академічної доброчесності, здійснювати критичний аналіз, оцінку і синтез нових та комплексних ідей. За час навчання виявив вміння вільно спілкуватися з питань, що стосуються сфери наукових знань, самостійно вирішувати поставлені завдання, активно включатись в дискусії, відстоювати власну позицію в питаннях та рішеннях, що розглядаються, високий ступінь самостійності, академічної та професійної доброчесності
4 (дуже добре)	82-89	В	Аспірант припускається певних логічних помилок в аргументації власної позиції щодо розуміння концептуальних та методологічних знань з дисципліни; оцінює концепції і теорії; демонструє знання різноманітних підходів до вирішення проблеми організації інформаційного пошуку, самостійного відбору і якісної обробки наукової інформації та емпіричних даних; вміє обирати й реалізовувати технології навчання залежно від цілей і завдань, що вирішуються в освітньому процесі, створювати умови конструктивної взаємодії з суб'єктами навчально-виховного процесу; вміє започатковувати, планувати, реалізовувати та коригувати послідовний процес ґрунтового наукового дослідження з дотриманням належної академічної доброчесності, здійснювати аналіз, оцінку і синтез нових та комплексних ідей. За час навчання виявив вміння спілкуватися з питань, що стосуються сфери наукових знань, надавати вичерпні пояснення, переважно самостійно вирішувати поставлені завдання, включатись в дискусії, висловлювати власну позицію в питаннях та рішеннях, що розглядаються, самостійно виправляти допущені помилки, кількість яких є незначною, діяти з академічною та професійною доброчесністю
4 (добре)	75-81	С	Аспірант припускається істотних логічних помилок в аргументації власної позиції щодо

			розуміння концептуальних та методологічних знань з дисципліни; відповідає на питання, але дає лише виклад базових аргументів і доказів, які пропоновані в лекціях і рекомендованих джерелах; демонструє знання різноманітних підходів до вирішення проблеми організації інформаційного пошуку, самостійного відбору і якісної обробки наукової інформації та емпіричних даних; ; є деякі незначні упущення і неточності, але без серйозних помилок під час вибору та реалізації технологій навчання залежно від цілей і завдань, що вирішуються в освітньому процесі, створенні умов конструктивної взаємодії з суб'єктами навчально-виховного процесу; має незначні ускладнення у започаткуванні, плануванні, реалізації та коригуванні послідовного процесу ґрунтового наукового дослідження з дотриманням належної академічної доброчесності, здійсненні аналізу, оцінки і синтезу нових та комплексних ідей. За час навчання виявив вміння спілкуватися з питань, що стосуються сфери наукових знань, надавати пояснення, переважно самостійно вирішувати поставлені завдання, включатись в дискусії, висловлювати власну позицію в питаннях та рішеннях, що розглядаються, самостійно виправляти допущені помилки, кількість яких є незначною, діяти з академічною та професійною доброчесністю
3 (задовільно)	67-74	D	Аспірант припускається істотних логічних помилок в аргументації власної позиції щодо розуміння концептуальних та методологічних знань з дисципліни; відповідає на питання, але дає лише виклад базових аргументів і доказів, які пропоновані в лекціях; є упущення і неточності під час оцінювання концепцій і теорій; має ускладнення у виборі й реалізації технологій навчання залежно від цілей і завдань, що вирішуються в освітньому процесі; має ускладнення у започаткуванні, плануванні, реалізації та коригуванні послідовного процесу ґрунтового наукового дослідження. За час навчання досить формально ставився до вирішення поставлених завдань, участі у дискусіях, презентації власної позиції в питаннях та рішеннях, що розглядаються; може вирішувати подібні завдання тим, що розглядалися з викладачем, але допускає значну кількість неточностей і грубих помилок, які може усувати з допомогою викладача, діє з академічною та професійною доброчесністю
3 (достатньо)	60-66	E	Аспірант має значні ускладнення в аргументації власної позиції щодо розуміння концептуальних та методологічних знань з дисципліни; відповідає на питання, але дає лише виклад базових аргументів і доказів, які пропоновані в лекціях; не вміє здійснити оцінку концепцій і теорій; має ускладнення у виборі й реалізації технологій навчання залежно від цілей і завдань, що вирішуються в освітньому процесі; має значні ускладнення у започаткуванні, плануванні, реалізації та коригуванні послідовного процесу ґрунтового наукового дослідження. За час навчання формально ставився до вирішення

			поставлених завдань, інколи виявляв вміння самостійно вирішувати завдання, долучатись до дискусій, пояснювати прийняті рішення; може вирішувати подібні завдання тим, що розглядались з викладачем, але допускає значну кількість грубих помилок, які може усувати з допомогою викладача, діє з академічною та професійною доброчесністю.
2 (незадовільно)	35-59	FX	Аспірант має значні ускладнення в аргументації власної позиції щодо розуміння концептуальних та методологічних знань з дисципліни, невірно визначає основні поняття навчальної дисципліни; майже не виявляє активності в започаткуванні, плануванні, реалізації та коригуванні послідовного процесу ґрунтовного наукового дослідження; може відтворити лише окремі фрагменти з курсу. Незважаючи на те, що програму навчальної дисципліни аспірант виконав, проте працював пасивно, його відповіді під час навчальних занять в більшості є невірними, необґрунтованими; допускає значну кількість грубих помилок, які може усувати з допомогою викладача
2 (незадовільно)	1-34	F	Аспірант не здатний продемонструвати розуміння основних понять навчальної дисципліни; не демонструє будь-яких знань або розуміння основних питань дисципліни; не вміє обирати й реалізовувати технології навчання залежно від цілей і завдань, що вирішуються в освітньому процесі; демонструє фундаментальне нерозуміння предмета та відсутність активності у проведенні наукового дослідження

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку /Міжнарод благод. Фонд «Міжнарод. фонд дослідж. Лєвіт. Політики»; за ред Т.В. Фінікова, А.Є. Артюхова. К.: Таксон, 2016. 234 с.
2. Алексеева Л.А., Додонов Р.А., Муза Д.Е. Философия науки и техники. Донецк : ДонНТУ, 2004. 111 с.
3. Бараш Р. Э. Истина и ценности как ориентиры социального познания // Эпистемология & философия науки. 2013. Т. XXXVI, №2, с. 224-229.
4. Блощинська В.А. Етика. Практикум: Навч. посіб. К.: Центр навч. літер., 2005. 248 с.
5. Васюков В. Л. Научное открытие и контекст абдукции. Философия науки. Вып. 9. М.: ИФ РАН, 2003.
6. Гантінгтон С. П. Протистояння цивілізацій та зміна світового порядку. Львів: Кальварія, 2006. 474 с.
7. Гіпотетико-дедуктивний метод. *Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук (гол. редкол.) та ін.* Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України : Абрис, 2002. 742 с.
8. Гришунин С.П. Философия науки: Основные концепции и проблемы: Учебное пособие. М. : Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2009. 224 с.

9. Дебласио А. Новые тенденции в альтернативных эпистемологиях. // Эпистемология и философия науки. 2010. Т. XXIII № 1, С. 160-172.
10. Добронравова І.С. Філософія та методологія науки : підручник. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 223 с.
11. Духтина А.Е. Плагиат в научной сфере *Молодой ученый*. 2016. №7(111). С.509-511.
12. История и философия науки. Учебное пособие для аспирантов / под ред А.С. Мамзина. СПб. : Питер, 2008. 304 с.
13. Казеннов А.С. Диалектика как высший метод познания. СПб. : Изд-во Политехн. ун-та, 2011. 96 с.
14. Канке В.А. Основные философские направления и концепции науки. Итоги XX столетия. М.: Логос, 2000. 320 с.
15. Лешкевич Т.Г. Философия науки: традиции и новации. М.: ПРИОР, 2001. 414 с.
16. Мельник В.П. Філософія. Наука. Техніка. Методолого-світоглядний аналіз. Львів: Видавн. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2010. 592 с.
17. Назарук М.М. Соціальна екологія: взаємодія суспільства і природи. Навч. посібн. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2013. 348с.
18. Основи методології та організації наукових досліджень: Навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнтів / за ред. А. Є. Конверського. К.: Центр учбової літератури, 2010. 352 с.
19. Петрушенко В.Л. Філософія. Підручн. Львів: "Магнолія 2006", 2011. 506 с.
20. Петрушенко В.Л. Філософія і методологія науки. Львів: Вид-во Львівськ. політехніки, 2016. 132 с.
21. Сагатовский В.Н. Есть ли выход у человечества? (Критика образа жизни). СПб: Петрополис, 2000. 148 с.
22. Семенюк Е. П. Екологізація суспільства: соціальна роль та моделювання. Львів: Укр. акад. друкарства, 2012. 460 с.
23. Семенюк Е.П., Мельник В.П. Філософія сучасної науки і техніки. Підручн. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2012. 306 с.
24. Семенюк Е.П. Філософські засади сталого розвитку. Навч. посіб. для магістр. та аспір. Львів: Афіша, 2002. 200 с.
25. Семенюк Е.П. Информатика и современный мир. Философские аспекты. Львов: Укр. акад. печати, 2009. 283 с.
26. Скринник М. А., Фльорко Л.Я. Філософія, навч. посібн. Львів: Ліга-Прес, 2015. 479 с.
27. Туниця Т. Ю. Збалансоване природокористування: національний і міжнародний контекст. К.: Знання, 2006. 300 с.
28. Фермеерс Е. Очі панди. Філософське есе про довкілля / Пер. з нідерланд. Львів: Стрім: 2000. 72 с.
29. Філософсько-психологічний вимір відношення "людина-природа". Навч. посіб. / Л. Я. Фльорко. М. А. Скринник, Е. П. Семенюк, та ін.; за заг. ред. Л. Я. Фльорко. Львів: Ліга-Прес, 2015. 270 с.

30. Чепиков М. Г. Интеграция науки. (Философский очерк). Изд. 2, переаб. и дополн. М.: Мысль, 1981. 276 с.
31. Clayton A., Radcliff N. Sustainability: a Systems Approach. London: Earthscan Publ. Ltd, 1996. 258 p.
32. Hargrove E.C. Foundations of Environmental Ethics. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall, 1989. 229 p.
33. Hickman Larry A. Technology as a Human Affair. New York: McGraw-Hill Publ. Co., 1990. 495 p.
34. Losee John. A Historical Introduction to the Philosophy of Science. 4-th edition. New York: Oxford University Press, 2001. 314 p.
35. Okasha Samir. Philosophy of Science. A Very Short Introduction. Oxford, 2002. 69 p.
36. World Environmental Constitution. Methodological Foundation / Edit. by Prof. Yu. Tunytsya. Lviv: Ukr. Nat. Forestry University Press, 2014. 400 p.

Додаткова

1. Блощинська В.А. Етика. Практикум: Навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 248 с.
2. Богатоа В.В. Этика в научной деятельности. Вестник ДВО РАН, 2008. №1. С. 144-157.
3. Каламбет С.В., Иванов Ю.В., Півняк Ю.В. Методолія наукових досліджень: Навч. посіб. Дн-вськ: Вид-во Маковецький, 2015. 191 с.
4. Колесников О.В. Основы научных исследований: навчальний посібник. К.: ЦУЛ, 2011. 144 с.
5. Спиркин А.Г. Философия. Учеб. пос. для вузов. М.: Юрайт-Издат, 2010. 832 с.
6. Філософський енциклопедичний словник / НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди ; редкол.: В. І. Шинкарук (голова). К. : Абрис, 2002. 742 с.

7. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Наука мира. Washington ProFile-Intem. News & Inform/Agency?2O 001-20071 <http://www.washprofile.org/rr:/node/5164>.
2. Нормы научной этики (приняты Сенатом Общества Макса Планка 24 ноября 2000 г.) пер. В. Тереховой. <http://www/sbras.ru/НВС/2002/n04-051f17.html>.
3. Библиотека “Золотая философия”: <http://philosophy.allru.net.2>. Библиотека философской литературы “PlatonaNet”: <http://platonanet.org.ua20>
4. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського: <http://www.nbuv.gov.ua4>. Портал “Философия online”: <http://phenomen.ru>
5. Сайт журнала “Вопросы философии”: <http://www.logic.ru/vf/index.html>.
6. Сайт Інституту філософії НАН України ім. Г.С. Сковороди — <http://filosof.com.ua.1>. Семенюк Е.П. Філософія сучасної науки і техніки. Підручн. / Е.П. Семенюк, В.П. Мельник. Львів: Світ, 2006. 152 с.
7. Семенюк Е.П. Філософія сучасної науки і техніки. Підручн. Львів: ЛНУ

ім. І. Франка, 2012. – 306 с.

8. Философская энциклопедия: <http://terme.ru>9. Философский портал: <http://www.philosophy.ru.21>
9. Электронная библиотека по философии: <http://filosof.historic.ru>8. SubmissionofUkraineforRio+20 CompilationText [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://www.uncsd2012.org/rio20/index.php?page=view&type=510&nr=689&menu=20>

Навчальне видання

Робоча програма навчальної дисципліни «Філософія науки і методи наукових досліджень»

Підписано до друку _____ Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. _____
Оперативна поліграфія. Зам. № ____ . Тираж _____ прим.

Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля.
49000, м. Дніпро, вул. Набережна Січеславська, 18.